

Дерек Волкот

АРКАНЗАСКО ЗАВЕШТАЊЕ

Мајклу Харперу¹

I

Понад Фејетвила, у Арканзасу,
обронак са спомен-боровима
надзире камене плоче војника
Конфедерације погинулих
током Грађанског рата.
Младо камење, полегло ничице,
брада уковрцаних као маховина,
нема именá; тек повремено усталасани
борови промрмљају попис људства,
док се њихова столетна опсада,
та ушанчена преобразба
у шишарке и иглице, наставља.
Понад Арканзаса, кроз пукотине
зањиханих борова, они могу
плаветнило Уније да назру,
док стабла све грђа постају.

II

Беше почетак зиме. Сумрак је
узмицао пред блескањем метала

¹ Michael Steven Harper (1938), амерички песник из Бруклина. (*Прим. прев.*)

обасјаног сунцем што полако је
јењавало на билбордима, излозима,
и знаковима дуж ауто-пута 71,
а потом и месинганим бројевима на
вратима мотела по цени од 17.50 долара за ноћ,
и привеску мог хладног кључа.
Сможден од џет-лега и путовања,
сруших се на брачни кревет
као Савле међу поплашене коње
на путу за Дамаск,
и лежах непомично, попут Савла,
док ме име моје изнова не запоседе,
и осетих, кроз закључана врата,
да тама запоседа Арканзас.

III

Зурио сам у таваницу од
панел плоча у соби број 16,
не скидајући капут, минутима,
док кључ ми је грејао длан –
ТВ, телефон, услуга чишћења,
и слутња паркиралишта кроз
бетонске блокове – болан од чежње
за острвима оперважених обала
налик покривачу сенф-златне боје.
Једна бубашваба превесла океански
тепих својим ужурбаним ножицама
до знаног јој југа, мирних
плићака кристалног зеленила.
Изнова сам проучавао како блесак
на зиду гасне, док замршени
неонски симбол потпис свој шкраба.

IV

На рецепцији, код касе,
погурен над г. _____
на трен пожелех да променим име.
Уместо тога, наставих са игром

претварања да су онај који бејаш,
или јесам, или ћу бити, иста особа:
„Како плаћате, господине?
Готовином или картицом?“ Пропустих
прилику да одговорим: „У натури,
као и остали моје пути.“ Али поглед
јој беше геачки, очи избледели
тексас. „Америкен експресом.“
На заставици, укрштених кљова,
вепар у налету. Опуштени увојак
косе подигнут као кукуруз
у модром сумраку фоајеа.

V

Задремах у рани сутон
уз четинарски мирис средства за чишћење
и заједно са мном ишчилеше: тепих
боцкав кô стеља борових иглица,
зид на ком се место календара
сад оцртавала неонска реклама,
нема уштогљене гедеонске Библије,
ни собне лампе, ни часописа,
ни виолинисте чекињава лица
што „Мали мрки ћуп“² гусла,
ни какве брошуре са обележјем
по ком се Арканзас познаје,
нит’ белог жубора планинског врела,
ничег на полици, ни полицаâ нема;
тек на зиду једна мрља, траг што
оста иза два одвијајућа сопства.

VI

Распео сам капут на жичану
вешалицу, скинуо се за купање, кад

² *Little Brown Jug*, песма америчког композитора Џозефа Винера (*Joseph Eastburn Winner*; 1837–1918), написана 1869. године. „Виолиниста чекињава лица“ на кога Волкот алудира у стиху изнад јесте Џејмс Гидион Тарнер (*James Gideon Tanner*; 1885–1960), који је свирао ову песму, али је био познат и по својим расистичким ставовима. (Прим. прев.)

спазих оног другог, у природној величини,
преплашеног у стакленом ковчегу
купатилских врата. Истог часа реших,
узмогнем ли, да необријан,
неизбављен останем.

О, целодневну штроку да не спирам,
не палим сервилни апарат за бријање,
већ рођеним кукавичлуком да одишем,
да учиним ово местом жилета за
једнократну употребу баш као што је место
за једнократну употребу људи моје сорте!
На гребену понад Фејетвила,
виши од било ког звоника,
шљашти бели електрични крст.

VII

Жари ме у мали мозак.
Прогорела кожу ноћи;
кô свећа што понавља трен
утрнућа, ту је и кад
плафоњерку угасим.
Те ноћи спавао сам кô заклан,
ил' пијанац у ћелији за отрежњење,
кô маховина на зиду, кô љубавник
срећнији кад љубав изгуби, кô војници
под боровима, но, баш као што сам се
и плашио, пробудих се прерано. У четири.
Можда пет. Нагађао сам то
по бдењу што стално ме походи
док моји укућани почивају.
Отворио сам мотелска врата.
Брда се нису ни преврнула у сну.

VIII

Пиџама у сако натрпана,
доњи део у срозане
панталоне, требао ми је фикс –
моја кофеинска зависност у пет ујутро.

Ниједан петао није кукурикнуо
дрско на бело неонско распело,
а Арканзас је мирисао опојно као кад
се врата штагља отворе. На коње налик,
орошени блиставим, металним знојем,
паркирани аути у боксовима су пасли.
Свануће је изблеђивало куће
у једнолику конфедерацијску сиву.
Са друге стране аутопута,
поветарац је окретао листове јасике
на Коринћанима посланицу прву
апостола Павла.

IX

Асфалт, тих као дан Господњи,
градским прскалицама миропомазан,
одапињао је свој равни и уски пут
у беле, сабирујуће стрелице
ауто-пута 71. Оне су ка Флориди
показивале, као да су сусталим
ратницима на Стази суза испале,
али ништа се није комешало
сем две рабинске врбе
никотинских брада, и кариране
јакне што с бицикла је новине
хитала на сребрнасте травњаке,
сиктање гума на мир што надилазио је
разумевање под црним брестовима,
а јутро у Назарету беше јутро
фејетвилско и јерусалимско.

X

Припијајући се уз зидове у пјанском цупкању –
цајву гегавих протува,
ритму који негве задају –
застах часком на трави крај
запишаног зида да промине
црвено ротацијско око на крову

полициских патролних кола.
У ауто-сервису отвореном целе
ноћи видех десни крезубе сибиле
у гомили гума, рекла ми је:
ОСТАНИ ЦРН И НЕВИДЉИВ
ЗА СИРЕНЕ АРКАНЗАСА.
Змије склупчане на пумпама
сиктале су металним устима:
Твоја сенка још вређа Јут,
као оборени мач генерала Лија.

XI

Нема шта да се разуме у
глади. Гледао сам како из љуске
белог сунца жуманце цурка
на тамну корицу Фејетвила,
те пружих корак, мимо цигле
што се млачила, ка мирису прженица
од кромпира. Издашно светло
јурило је ка мени као мешанац
у нади да ће га помиловати
мој хладни, храпави длан,
а ја сам се молио да све блажено
буде дуж ауто-пута 71, сиви мир
саобраћајних трака где лав
лешкари на пешачком острву,
бандера што се у палму первази.
Свет се загревао за посао.

XII

Али двоје врата ниже, самоуслужни
ресторан подсети ме моје расе.
Један пијанац, не дижући главу,
упорно је псовао пластични сто.
Високи црни кувар што ређа колаче
с глазуrom, конобарица, натапирана
плавуша, с уснама налик распуклој јагоди,
и њеним: „Јутро“, попут јаворовог сирупа.

Четири DEERE качкета причају о лову на јелене.
Потражио сам кутак за себе.
Гргољави црни апарат за филтер кафу имао је
све што ми је требало; могао је да чезне за
Шермановим праскавим маршом до Атланте
или маршом до Монтгомерија.³
И даље сам био нико и ништа. Ништица међу
црним нулама његових мехурића, овде.

XIII

Самопрезир с којим тражим
картицу са мојим именом међу
лицима одраженим у језерима
лакираног махагонија сад
лако навре. Смејао сам се
најгласније док тишина не пригуши
жамор у локалу. Виљушка звецка
по тањиру; пуцањ кашља уздрма
просторију са висећим свећњацима.
Светла рука тресе својим оковима.
Свако лице обасјано свећама зури
у етнички бездан. У овалу сребрне
кашике, прозору извинутом на
винској чаши, помијама ласкања
којим мој се занат храни, гледам
како се живахна граја поново буди.

XIV

Стрпао сам врелу кафу за понети у кесу,
у складу с недавно опозваним

³ Вилијам Текумсе Шерман (*William Tecumseh Sherman*; 1820–1891), амерички војник, пословни човек, просветни радник и писац. Служио је као генерал у Војсци Уније током Америчког грађанског рата и стекао је славу као изврстан стратег, али је и критикован због доктрине спржене земље коју је примењивао спроводећи тотални рат против Конфедерације. Са својим трупама је освојио Атланту, и овај успех је допринео поновном избору председника Абрахама Линколна. Марш у Монтгомери организовао је Мартин Лутер Кинг 1965. године с циљем постизања гласачких права америчких црнаца. (*Прим. прев.*)

законом да свако ко је црн,
а нађе се напољу за полицијског часа,
у Арканзасу може устрељен бити.
Слобода одвраћа своје лице; догму
аријевске светлости подупире
свитање што лелуја траву
велда боје лављег крзна.
Његова ивица светлуца у уму
златног Витватерсранда,⁴
чији облаци се пене кô врч пива
у препланулој руци Бура;
свет се у грозници жари.
У некој карираној шуми
срндаћ је за браник свезан –
то им је у крви.

XV

У свету који видех, бескрајном као аутопут
са саобраћајним знацима, мрким приземним
мотелима, хаџијендама роштиљницама,
један уређен, евангелистички град,
кроз прикладне храстове, истицао је
своју календарску удобност – језив
са тим припростим, побожним пуком.
Зло је овде уобичајено
као и добро. Одржао сам реч.
Ово, уосталом, беше Југ,
ту плуг је још увек мач,
и црвена прашина у устима,
ту се сиве дивизије и датуми
комешају у ваздуху што на борове одише –
где год срце двоји,
ту му је стварна граница.

XVI

Све слабашне светиљке на верандама
су погашене; по прозорским окнима

⁴ Witwatersrand – велико седиментно побрђе у Јужноафричкој Републици. (Прим. прев.)

дан се развукао у прозаичност
обичне средњоамеричке вароши.
Моја стопа је престала да храмље.
Сунчева светлост преправила је Арканзас.
Зубато сунце. Због студени сам
морао добро закопчати капут,
иначе ми не гине артритично жигање,
те стрелице што дођу с годинама;
сунце је стало да утрљава
свој мелем у иглице на
плећима брда, а мени коса
на крагну опада док ово пишем
у све краћим данима, мрачнијим годинама,
пуним омразе и расне мржње.

XVII

Та ћилибарска светлост није се обазирала
на црвено и зелено светло семафора,
и пошто ме није познавала,
мимоишла ме је без поздрава.
Базала је крај продавница, вирнула у
Салон аутомобила, где јој се један *saab*,
вртећи се безбрижно, подсмехнуо са
постоља. У *Индијанским рукојворинама*
изнова је позлатила натпис у стилу јужњачке
готике, попела се једном од стаза,
додирујући лишће, растеравши сенке
као веверице. Њени зраци, налик
на ласере анђела, пролазили су
кроз борове што чувају камене
плоче конфедерацијског гробља,
и мртве пробадали живима.

XVIII

Можда баш кроз ове борове пролази,
са праговима од крвавог трња,
пруга Подземне железнице,
што горе ка Канади води,

а оно што повезује Апалаче
звекет је негви што узмичу
ка северу, где историја се теже
подноси: лицемерје облака
са пуританским оковратницима.
Ране из Индијанских ратова
усечене у меке дашчане столове
излетишта крај језера, брезе се
гуле као кануи, а јаворово
лишће пада попут Хесена;⁵
брда се пенушају у свибје, цркве
су стреле уперене у небо Шомета.⁶

XIX

О, језера борова и мирне воде,
где плахе губице јелена
праве кругове што шире идеју
државе мимо календара!
Да ли времешна Демократија
памти свој сан из брвнарâ,
као човек што после педесете
планински поток замишља?
Борови се збијају у контингенте
уз сам руб мирног језера
које их прецртава равно
као потез налив-пера.
Питање што га моја сенка
жврља по маргини улице
гласи: Да ли ћу бити грађанин
или задоцнела мисао државе?

XX

Могу ли прислонити длан на груди
и певати, загладан у јарбол
чија првобитна застава слави

⁵ Немачки војници, који су служили као помоћне трупе британске војске у Америци током 18. ст. (Прим. прев.)

⁶ Shawmut – област око данашњег Бостона у Масачусетсу. (Прим. прев.)

Унију са тринаест звезда
сложених унакрст, коју носе и авети
закрабуљених ловаца што јашу
ка усијаном крсту Југа?
Могу ли се заклети да ћу бранити своју уметност,
коју с њима и делим, или још горе,
претварати се да све је прошлост и
са предстражне линије мојих стихова
проклињати идеју апартхејда?
Сенка се покорава вољи,
а наше заклетве застави покоравају се
држави. А барем о злу знамо
да му никад краја нема.

XXI

Првородни грех наше је семе,
и тај се жир разраста у храст;
сунцобран афричке сенке,
упркос демократским мандатима,
и даље ђикља из јужњачке улице
којом седи црнци иду погнуте главе,
погледа жарких кô кресиво. Делили смо
јавну тајну наше пропуснице
у заклоњеним очима полицајца,
немушто измицање пролазника,
нехотични гест, махање руком,
претерано љубазна примедба
која намеру претвара у киселину
у желуцу, и осетих овде како њен
отров окужује борове на брду,
све до самога врха.

XXII

Господине, ви нам тражите да
свега земаљског се одрекнемо,
попут ових ормара од камфора
са ковчезима од лажне боровине;
да испразнимо фиоке комоде

и погледамо мимо бола
на ког крст с висине гледа,
док светлост преплављује асфалт
овог паркиралишта, као тврди Тауер
у ком Рали четка своју кошуљу,
а Вијон⁷ и његова братија чуче
у сенци мирне омче.
Има ствари с којима се мој занат
не може носити, једна од њих је моћ;
и мада само старост завређује
право на апстрактну именицу

XXIII

ово је, Господине, моје Позвање,
моје Арканзаско завештање,
моје две шоље Кукавичлука,
моје извесно, брадато Спасење,
невоља народа мог.
Блажена била све већа радост
камионских гума на асфалту,
и мрље које не могу уклонити
са срца што само се укаљало. Овог
поднева, нека гојазна собарица,
полу-Индијанка можда, наместиће
овај брачни кревет боје жита,
и поподневно сунце отиснуће поново
пруге заставе чије платно –
преко мотела, звоника и полицијске станице –
мора извидати пруге и ожиљке.

⁷ Франсоа Вијон (*François Villon*; 1431. или 1432 – нестao 1463), први модерни француски песник и представник последње фазе у развоју средњовековне француске књижевности. У прогонству због провале на Наварски универзитет пише *Мало завештање*, и отпочиње живот луталице, члана банде лопова, али 1461. опет стиже у затвор. По ослобађању из затвора пише своје најпознатије дело *Велико завештање*. Након тога је због новог дела осуђен на вешање, 1463. и од тада се Вијону губи траг. (*Прим. прев.*)

XXIV

Упалио сам телевизор.
Светлост, без звука,
у ћилибарском низу слика,
усталасала је Нарагансет
и градове-острва у мору жита.
Гледао сам како се њене златне полуге
распрскавају на осовинама мормонских таљига,
њиховим веђама и погрбљеним раменима
што Сиону теже, по широком колском друму
што запрашује ноздрве свизаца;
потом је прозукли глас спикера
миропомазивао Црне планине –
објавила је радост пустиње Мохаве,
угасила неонску ружу
Вегаса, њени зраци стигли су до
големих оргуљских свирала секвоја,
Тихог океана, и *Дневника*.

ДЕРЕК ВОЛКОТ (*Derek Walcott*, 1930, Кастри, Света Луција), карипски песник, драмски писац, критичар и визуелни уметник. Факултет је завршио 1954. у Кингстону на Јамајци, где је студирао француски, латински и шпански. Године 1959. наставио се на Тринидаду. Тамо је основао *Trinidad Theatre Workshop*, позориште које је водио све до 1976. Добитник је Нобелове награде за књижевност 1992. године. Дуго година је предавао на Бостонском универзитету. Објавио је преко 40 књига поезије и драмских дела, од којих је најпознатији поетски еп *Омерос* (1990). Пола године проводи у Бруклину, Масачусетс, а другу половину у Тобагу на Тринидаду.

Са енглеског превео и белешку сачинио АЛЕН БЕШИЋ